

ภาพองค์ประกอบศิลป์: กรณีศึกษาเทคนิค การสร้างงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น

สี แสงอินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะภาพพิมพ์

คณะศิลปกรรมและออกแบบอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จังหวัดนครราชสีมา

e-mail: see@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย ภาพองค์ประกอบศิลป์: กรณีศึกษาเทคนิคการสร้างงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียวโดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานด้านทัศนศิลป์ ประเภทผลงานศิลปะภาพพิมพ์ เทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียว (Monoprint) โดยใช้แผ่นพลาสติกที่มีความหนารองพื้น เพื่อจัดวางเศษวัสดุต่างๆ ที่นำมาพิมพ์ภาพ รวมทั้งสร้างลักษณะพื้นผิวสีเพื่อใช้เป็นสีพื้นหลังภาพ และนำไปพิมพ์ด้วยแท่นพิมพ์ภาพชนิดมือหมุน

การใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้นเพื่อสร้างผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว สามารถพัฒนาเทคนิค และวิธีการสร้างงานได้อย่างหลากหลาย ระบายวัสดุที่ใช้พิมพ์ภาพ มีทั้งกระดาษและผ้าใบ วัสดุที่นำมาพิมพ์เป็นภาพ ได้แก่ วัสดุธรรมชาติ

วัสดุผลิตภัณฑ์สิ่งของ ภาพลวดลายต้นแบบตัดฉลุหนังเทียม ภาพต้นแบบ ตัดฉลุกระดาษการ์ดแข็งลวดลายศิลปะไทย และรูปแบบอิทธิพลศิลปะขอม การพิมพ์ภาพส่วนมากจะใช้วิธีการที่หลากหลาย และใช้วัสดุหลายชนิดพิมพ์ ในภาพเดียวกัน วัสดุชิ้นที่ผ่านการพิมพ์ไปแล้วนั้น สามารถนำมาพิมพ์ซ้ำได้อีก เพราะมีสีเหลือติดอยู่ การนำวัสดุมากลึงสีใหม่ หรือการกลับด้านวัสดุที่ใช้เป็น แม่พิมพ์รวมถึงการจัดวางวัสดุเพิ่มเติมบางส่วน หรือการสับเปลี่ยนการจัดวาง การย้ายตำแหน่งวัสดุในภาพให้แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย สามารถสร้างสรรค์ ผลงานภาพที่ต่อเนื่องกันออกมาเป็นภาพชุดได้

ผลงานที่มีรูปแบบเด่นชัดสามารถนำไปเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ ทั้งด้าน การศึกษาศิลปะโดยตรง หรือจะผลิตเป็นสินค้าสิ่งของที่ระลึก ได้แก่ ลวดลาย รูปแบบศิลปะไทย และลวดลายรูปแบบอิทธิพลศิลปะเขมร ซึ่งปรากฏอยู่ตาม ปราสาทเขมร ณ สถานที่ต่างๆ ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของ ไทย เพราะเป็นภาพที่สามารถสื่อสารรับรู้กันได้ง่ายทั่วไป

คำสำคัญ: ภาพองค์ประกอบศิลป์, ศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว, แผ่นพลาสติก รองพื้น

Composition: The Studying Case of Monoprint Techniques by Use Plastic Plate.

See Saengin

Assistant Professor, Department of Graphic Art,
Faculty of Fine Art and Industrial Design,
Rajamangala University of Technology Isan,
Nakhonratchasima Province, Thailand.
e-mail: see@rmuti.ac.th

Abstract

Composition studying research: The Studying case of Monoprint Techniques by use plastic Plate is researching and developing the evolution of Visual Art. This kind of art printing "Monoprint" by using thick plastic as the plate to set pieces of material on it, then create the color cove for the back, get it to print by hand tuned printing.

The way of using plastic plate, at fist, can develop techniques and create variety of work. The surface of material used to print always papers and canvas. Objects which set for printing come from natural, artificial, cutting design on artificial leather and the basement of cutting card are Thai Art and sometimes get inference

from Cambodian art. The way of printing: most of them use money ways and many materials for printing. One printing of one article can reprint many times. The printing from left color which stick on the material, the way of re-rolling or turn aside of old plate the has been printed over. There must be put more articles on change the setting. A little bit changing on the old print can create ever lasting works.

The clearest work can show creative ways to art study or produce souvenirs as Thai style art and the influence of Cambodian art which emerge at the Khmer Prasad Ancient Palaces of Cambodian in North Eastern of Thailand because they can easily know by all.

Keywords: composition, monoprint techniques, plastic plate

บทนำ

การแสดงออกทางด้านศิลปะ ถือเป็นความสามารถของมนุษย์ที่มีติดตัวมาทุกยุคทุกสมัย สืบเนื่องตั้งแต่สมัยอดีตเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน สงวน รอดบุญ (2533, 172) กล่าวว่า ผลงานจิตรกรรมได้ดำเนินสืบเนื่องมาจากยุคหินกลาง ยุคหินใหม่ ยุคโลหะ (สำริดและเหล็ก) จนเข้าสู่ยุคอารยธรรม เช่น อียิปต์ กรีก โรมันจนถึงสมัยกลาง (สมัยโรมานเนสก์และสมัยโกธิค) สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการของอิตาลี และยุโรป จนมาถึงสมัยปัจจุบัน จิตรกรแต่ละยุคแต่ละสมัยได้พยายามคิดหาแบบอย่าง ตลอดจนคิดค้นวัสดุใหม่ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะ ได้อย่างเหมาะสม นับตั้งแต่การรู้จักใช้สีดิน สีจากแร่ธาตุ สีจากพืช ตลอดจนถึงที่มีกรรมวิธีที่ผลิมาจากวิทยาศาสตร์ เช่น สีน้ำมัน สีน้ำ สีฝุ่น สีชอล์ก และสีสังเคราะห์อื่นๆ ผลงานแต่ละประเภทมีความก้าวหน้ามาตามลำดับ

ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะรุ่นใหม่ในสมัยปัจจุบัน มีสิทธิเสรีภาพในการที่จะเลือกแสดงออกตามที่ตนถนัดตามความชอบของแต่ละคน โดยใช้ทักษะประสบการณ์ และแนวความคิดอื่นๆ หลายด้านประกอบกัน ในด้านวิธีการถ่ายทอดผลงานศิลปะก็มีอยู่หลายวิธี รวมทั้งวัสดุที่จะเลือกใช้ก็มีความหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้สร้างจะเลือกใช้วัสดุประเภทอะไร มีเทคนิควิธีการมีความคิดสร้างสรรค์อย่างไร การค้นคว้าทดลองถือเป็นทักษะที่จะเกิดความชำนาญ ทั้งยังเป็นประสบการณ์ส่วนตัวเฉพาะบุคคล และสามารถถ่ายทอดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การสรุปผลวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานนั้น เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของผู้คนในสังคม

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุและวิธีการซึ่งศิลปินได้นำมาสร้างสรรค์รูปทรงนั้น เรายอมรับว่าผลงานศิลปะทุกแขนง ต่างมีวิธีการกระทำและมีการเลือกวัสดุโดยเฉพาะทำให้เกิดเป็นรูปทรงต่างๆ กัน รูปทรงเกิดจากวัสดุและวิธีการนี้อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ รูปทรงซึ่งมีลักษณะ 2 มิติ ได้แก่ จิตรกรรม การวาดเขียนการพิมพ์ ฯลฯ และรูปทรงที่มีลักษณะ 3 มิติ ได้แก่ สื่อวัสดุประเภทต่างๆ ได้แก่ ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม (อารี 2535, 87) วัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งยังมีความสัมพันธ์กับอุปกรณ์ที่ใช้สร้างสรรค์วัสดุให้เกิดเป็นรูปลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการแปรเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือการคิดค้นวัสดุอุปกรณ์ใหม่ๆ ขึ้นใช้ ย่อมเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะด้วยเช่นกัน ยิ่งในสังคมปัจจุบันซึ่งวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา ก่อให้เกิดการเลือกใช้วัสดุอย่างใหม่ที่หลากหลายยิ่งขึ้นแนวโน้มผลิตผลต่างๆ ย่อมแปลกและหลากหลายขึ้นเป็นเงาตามตัว (วิรุณ 2536, 39)

คุณค่าและสารประโยชน์ของผลงานด้านศิลปกรรม นอกจากจะเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางความงามแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับบริบทด้านอื่นๆ อีก วิรุณ ตั้งเจริญ (2536, 41) ให้ทรรศนะว่า ทัศนศิลป์สากลมักจะส่งอิทธิพลมาพร้อมกับกระแสอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสอิทธิพลที่ไหลบ่าเข้ามาพร้อมกับระบบจักรวรรดินิยมทุนนิยม สังคมนิยม และสงครามเศรษฐกิจในปัจจุบัน กล่าวโดยภาพรวมทัศนศิลป์สากลซึ่งอาจจะเป็นศิลปะเหมือนจริงหรือแบบนามธรรมตะวันตก ศิลปะสังคมนิยมแบบสหภาพโซเวียตหรือจีนหรือศิลปะอิทธิพลนิกายเซ็นจากญี่ปุ่น

ศิลปะตะวันตกนั้นจะมีรูปแบบ (Arts Style) แฝงเร้นด้วยทฤษฎี หรือมีทฤษฎีเป็นตัวกำหนดแนวทางการแสดงออก แต่ศิลปะตะวันออกมีจริยธรรมเป็นตัวกำหนด ดังนั้น ศิลปะของชาวตะวันออกจึงมุ่งเรื่องจิตใจ ถือว่าถ้าขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์จะทำอะไรก็จะดีไปหมดแม้กระทั่งเรื่องของศิลปะ จึงเกิดปรัชญาที่ว่าใจเป็นประธานทุกอย่างจะสำเร็จด้วยใจ ซึ่งนิยายเช่นถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ส่งผลให้อิทธิพลต่อแนวคิดของนักการศึกษาและศิลปะตะวันตกอย่างกว้างขวาง (ประพันธ์ ม.ป.ป., 101)

รากฐานการศึกษาและการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านศิลปกรรมในประเทศไทย นับตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน (หรืออาจจะนับเอาครั้งสมัยอยุธยาที่มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ) ซึ่งได้รับกระแสอิทธิพลการเรียนรู้ทั้งด้านรูปแบบ เทคนิค วิธีการ การใช้สื่อวัสดุ ตลอดจนจนศึกษากระบวนการความคิดของผู้สร้างของชาวโลกตะวันตก เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยตลอดมา และโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารไร้ขีดจำกัด เป็นยุคข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์และองค์ความรู้ต่างๆ ได้เชื่อมพรมแดนทุกประเทศให้เป็นหนึ่ง เราไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้

การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่ของประเทศที่มีศิลปะและวัฒนธรรมผูกติดอยู่กับศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมจากอดีต ต่างกรรมต่างวาระในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันในทุกๆ ด้านนั้น ดูจะเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งจะต้องดำเนินไป แต่ในขณะเดียวกันเราจะต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศหลายๆ ด้านให้เหมาะสมกับสภาพกาลปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นให้อยู่รอด โดยการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ วัฒนธรรมใหม่ๆ หรือความเจริญหลายๆ ด้านนั้น นำมาปรับประยุกต์ใช้บนรากฐานของวัฒนธรรมเดิมที่ดีซึ่งมีอยู่แล้ว เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับตน

จากกรณีดังกล่าวพบว่า ประเทศญี่ปุ่นได้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับใช้ประโยชน์ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ในแบบเฉพาะของชาวญี่ปุ่นในปัจจุบัน ดังวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2539, 75 - 77) กล่าวสนับสนุนไว้ว่า กระแสวัฒนธรรมตะวันตกมิได้มีอิทธิพลทางศิลปะเท่านั้น แม้ในชีวิตประจำวันของชาวญี่ปุ่นก็รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของชาวตะวันตกไว้มากเช่นเดียวกัน ตั้งแต่การแต่งกาย การใช้ชีวิตตลอดจนอาคารบ้านเรือนแบบตะวันตกมีมากขึ้น โดยเฉพาะในกรุงโตเกียวและเมืองใหญ่อื่นๆ สิ่งเหล่านี้เป็นไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ ในวงการศิลปะร่วมสมัยของชาวญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน มีการจัดการแสดงศิลปกรรม มีการจัดประกวดงานศิลปกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปกรรมแนวใหม่ของชาวญี่ปุ่นดังกล่าวได้กระจายไปสู่จังหวัดต่างๆ นอกกรุงโตเกียวด้วย

สิ่งเหล่านี้ได้ดำเนินไปพร้อมกับการปรับตัวและการยอมรับของรัฐบาล ที่เห็นว่าการศึกษาศิลปะจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม แม้ว่าการปรับตัวรับอิทธิพลศิลปะตะวันตกของชาวญี่ปุ่นจะคล้ายกับประเทศไทยก็ตาม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าญี่ปุ่นได้นำแบบอย่างของศิลปะตะวันตกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะด้านศิลปะประยุกต์ศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนั้น แม้ญี่ปุ่นจะรับแบบอย่างมาจากฝรั่งเศสตะวันตกก็ตาม แต่ญี่ปุ่นพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ศิลปะเหล่านั้นมีรากฐานของศิลปะดั้งเดิมของตนแฝงอยู่ จนเกิดเป็น

ศิลปะสมัยใหม่สไตล์ญี่ปุ่นซึ่งมีลักษณะของตนเองอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ ญี่ปุ่นพยายามทุกทางที่จะพัฒนาศิลปินพัฒนารสนิยมของประชาชนให้ทัดเทียมกับอารยประเทศตะวันตก ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ญี่ปุ่นในทุกวันนี้จะมีพิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่และหอศิลปะร่วมสมัยจำนวนมาก เพื่อสะสมผลงานศิลปะของศิลปินญี่ปุ่นไว้เป็นสมบัติของชาติ และให้ประชาชนได้ศึกษาได้ชื่นชม

คำสำคัญของโครงการวิจัย

คำจำกัดความและความหมายขององค์ประกอบศิลป์

การจัดภาพองค์ประกอบศิลป์มีความสำคัญ เป็นพื้นฐานในการที่จะนำความรู้ข้อมูลและหลักการจัดภาพต่างๆ ไปสร้างสรรค์ผลงาน ศาสตร์ที่เกี่ยวกับศิลป์ทุกสาขาวิชาโดยเฉพาะผลงานด้านทัศนศิลป์ หรือศิลปกรรมที่มุ่งเน้นตอบสนองด้านอารมณ์ด้านจิตใจโดยตรง หรืออาจจะมุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยในวิถีชีวิตประจำวันก็ตาม ได้เป็นที่ยอมรับในข้อตกลงร่วมกันทั่วไปแล้วว่า ผลงานด้านศิลปะนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ พัฒนาขึ้นด้วยสติปัญญา และความสามารถของมนุษย์ ดังนั้น หลักการสร้างสรรค์เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะที่มองเห็นจึงมีความสำคัญ ซึ่งผู้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะจะต้องเรียนรู้เป็นแนวทางและนำไปใช้ให้เกิดผล อาจจะนำส่วนประกอบต่างๆ ตามหลักการศิลปะมาจัดภาพตามข้อตกลงเป็นบางกรณี ไม่จำเป็นต้องจัดตามหลักการหลายๆ อย่างทั้งหมดก็สามารถสร้างงานได้ในระดับหนึ่ง

การสร้างสรรคศิลปะแต่ละแขนงต้องมีหลักเกณฑ์ในการจัดองค์ประกอบของศิลปะ แต่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องจัดแบบนี้หรือแบบนั้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในการจัดองค์ประกอบของศิลปินแต่ละคน แต่ละสาขาว่าจะมีแนวโน้มไปในทางใด ดังที่โรเบิร์ต เฮนรี จิตรกรเอกกลุ่มเอชแคนสอนศิษย์ของท่านว่า ศิลปะที่ดีทั้งมวลล้วนเป็นการจัดองค์ประกอบทั้งสิ้น ซึ่งอาจเป็นการจัดในด้านเนื้อหา หรือการจัดในด้านรูปแบบก็ตาม การเฝ้าวีธีการแสดงออกย่อมไม่มีขอบเขตสิ้นสุด อาจเป็นการค้นหาแบบอย่างศิลปะมุ่งแสดงในแง่เนื้อหา หรืออาจเป็นการจัดองค์ประกอบของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ปริมาตร พื้นที่ จังหวะ ผิวพื้นหรือสิ่งอื่นใดก็ได้ อันเป็นภาษาของการแสดงออก (a language of expression) จากการจัดองค์ประกอบที่ดีของการสร้างสรรคงานศิลปะ (สงวน 2533, 66 - 67)

เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ ได้รวบรวมคำและความหมายขององค์ประกอบศิลป์ไว้ว่า คำว่า Composition มาจากภาษาลาตินว่า Compositio หมายถึง การจัดเข้าด้วยกันใน ทางศิลปะ Composition แปลว่า องค์ประกอบแห่งศิลป์ หมายถึงการนำเอาส่วนประกอบสำคัญของศิลปะ (Element of Art) มาจัดเข้าด้วยกันตามความคิด จินตนาการ หรือประสบการณ์ของผู้สร้างแต่ละคน โดยอาศัยหลักของศิลปะสร้างให้เกิดการประสานกลมกลืนกันอย่างเป็นเอกภาพ

องค์ประกอบศิลป์ (Composition) ตามพจนานุกรมฉบับเว็บสเตอร์ (Webster 1961; 1969) ได้อธิบายไว้ข้อหนึ่งว่า ในทางจิตรศิลป์ศิลปะหรือการปฏิบัติกระทำให้เกิดการรวมกันของส่วนประกอบต่างๆ ในผลงาน และส่วนประกอบทั้งหมดนั้นจะต้องประสานกลมกลืนกัน

ความหมายในพจนานุกรมฉบับภาษาอังกฤษ-ไทยของสอ เสถบุตร ได้ให้ความหมาย Composition ไว้ว่า คือ ส่วนประกอบ สัดส่วน สิ่งที่ประกอบขึ้น ความเรียงเพลงที่แต่งขึ้น วัตถุผสม

อาเลนและโฮลเดน (Allen and Holden) ได้กล่าวถึงความหมายขององค์ประกอบศิลป์ไว้ว่า คือ การจัดระเบียบส่วนต่างๆ ภายในงานศิลปะให้ประสานกลมกลืนกันทั้งภาพ รูปซึ่งมีองค์ประกอบศิลป์ที่ดีจะแสดงความสมดุลของรูปทรง การใช้สี ค่าน้ำหนักอ่อนแก่ ส่วนต่างๆ บริเวณว่าง จังหวะ และเนื้อหาที่เป็นเอกภาพ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบศิลป์ หมายถึง การนำเอาส่วนประกอบย่อยหรือส่วนประกอบที่สำคัญของศิลปะ ได้แก่ จุด เส้น สี น้ำหนักอ่อนแก่ พื้นผิว รูปทรง นำมารวมเข้าด้วยกัน โดยการจัดระเบียบส่วนต่างๆ เหล่านั้นให้ประสานกลมกลืนกัน (เทียนชัย 2540, 2)

ศิลปะนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โครงสร้างทางวัตถุที่มองเห็น หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส และส่วนที่เป็นการแสดงออกอันเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างทางวัตถุนั้น เราเรียกองค์ประกอบส่วนแรกว่า รูปทรง (Form) หรือองค์ประกอบทางรูปธรรม รูปทรงมีองค์ประกอบอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นโครงสร้างทางรูป ได้แก่ ทิศนาคู่ที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพและส่วนที่เป็นโครงสร้างทางวัตถุ ได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการสร้างรูป และเรียกส่วนหลังนี้ว่า เนื้อหา (Content) หรือองค์ประกอบทางนามธรรม หรือโครงสร้างทางความคิด ส่วนที่เป็นเนื้อหานี้ยังประกอบด้วยเรื่อง (Subject) และแนวเรื่อง (Theme) รวมอยู่ด้วย (ชะลูด 2531, 18 - 19)

จากคำนิยามคำว่าองค์ประกอบศิลป์ที่หลากหลายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าการจัดภาพองค์ประกอบศิลป์ (Principles of Composition) คือ การนำเอาส่วนประกอบต่างๆ ของการมองเห็นตามหลักการศิลปะมาออกแบบ เช่น เส้น สี น้ำหนัก รูปร่าง และรูปทรง ขนาดและสัดส่วน และลักษณะผิว มาจัดรวมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดเป็นภาพต่างๆ ในบริเวณว่าง มีลักษณะ 2 มิติหรือ 3 มิติ เป็นการออกแบบและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้ปรากฏเป็นรูป โดยยึดหลักการจัดแบบ ความสมดุล ความเป็นเอกภาพ ความขัดแย้ง จุดเด่น และการเน้นมีแนวทางการแสดงออกด้วยเนื้อหาเรื่องราวซึ่งสื่อสารความเข้าใจรับรู้ร่วมกันได้

คำจำกัดความและความหมายของศิลปะภาพพิมพ์

การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาศิลปะภาพพิมพ์ มีความสำคัญต่อแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้านทัศนศิลป์ และนับเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวิชาศิลปกรรมที่ตอบสนองความคิดและจินตนาการ อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ การรับรู้การเรียนรู้ และกระบวนการถ่ายทอดด้านศิลปะของมนุษย์ โดยคาดหวังให้เกิดสุนทรียภาพ เกิดความซาบซึ้งในความงาม เกิดอารมณ์อันน่าประทับใจร่วมกัน

คำว่า ศิลปะภาพพิมพ์ (Printing Arts) หมายถึง การพิมพ์ภาพ หรือการประทับร่องรอยพื้นผิวของวัตถุด้วยสี จากวัสดุอันหนึ่งไปสู่วัสดุอีกอันหนึ่ง ซึ่งจะต้องแสดงลักษณะพิเศษเฉพาะของสีวัสดุที่นำมาใช้ทำแม่พิมพ์นั้น และเน้นเนื้อหาเรื่องราวซึ่งเกี่ยวกับศิลปะที่คาดหวังผลกระทบด้านจิตใจ มุ่งประโยชน์ด้านความงามเป็นสำคัญส่วน คำว่า ภาพพิมพ์ (Graphic Arts) หมายถึง ภาพพิมพ์ สิ่งพิมพ์

ที่เกี่ยวกับการออกแบบในวงการโฆษณา ตลอดจนสิ่งพิมพ์ที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางการค้า เพื่อสร้างความเข้าใจและจงใจให้ลูกค้าใช้บริการสินค้านั้นๆ

คำว่า ศิลปะภาพพิมพ์ (Graphic Arts) ตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 ได้ให้คำจำกัดความของคำพิมพ์ไว้ว่า ทำให้เป็นตัวหนังสือหรือรูปอย่างใด ๆ โดยการกดหรือการใช้พิมพ์หิน เครื่องกล วิธีการเคมี หรือวิธีการอื่นๆ ใดซึ่งอาจเกิดเป็นสิ่งพิมพ์ขึ้นหลายสำเนา และให้ความหมายของสิ่งพิมพ์ไว้ว่า สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผ่นที่แผ่นผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกันโดยทั่วไปแล้ว คำว่า Graphic หมายถึง การเขียน การวาด การแกะเป็นภาพลายเส้น การทำให้เกิดร่องรอย การใช้ไม้กรดกัด ปรากฏเป็นเส้นหรือร่องรอยขึ้น รวมทั้งมีความหมายเกี่ยวโยงไปถึงศิลปะภาพพิมพ์ (Graphic or Printing) อันเป็นการพิมพ์ภาพทางด้านศิลปกรรมซึ่งแสดงออกทางด้านความงามเป็นสำคัญ (วิรุณ 2539, 91)

อัศนีย์ ชูอรุณ (2524, 1) ได้อ้างถึงคำอธิบายของ พอล เจ. แซคส์ (Paul J. Sachs) ไว้ว่า ภาพพิมพ์ คือ ภาพที่พิมพ์ออกมาได้หลายๆ ภาพจากแม่พิมพ์ไม้ หิน โลหะ ฯลฯ ส่วนภาพวาดเส้นหรือภาพสเก็ตช์นั้นเราวาดได้เพียงภาพเดียวเท่านั้น เป็นคำนิยามในช่วงตอนปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงขณะที่เกิดความสับสนและการพยายามที่จะเลียนแบบงานภาพพิมพ์บางประเภทให้ใกล้เคียงกับงานวาดเส้นด้วยดินสอถ่านมากขึ้น

จากคำอธิบายนัยความหมายของคำว่าศิลปะภาพพิมพ์ (Printing Arts) และภาพพิมพ์ (Graphic Arts) ทั้งสองคำดังกล่าวมานั้นจึงสรุปได้ว่า เป็นการแบ่ง

ประเภทและการใช้คำซึ่งมีผลมาจากเจตนาของการกระทำ และความมุ่งหวังแห่งผลที่ต่างกันนั่นเอง

อารี สุทธิพันธุ์ (2535, 89) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการพิมพ์ (Printing) ไว้ว่า เมื่อดูรูปเขียนด้วยดินสอหรือพู่กัน เราจะรู้สึกรู้ว่าเป็นลักษณะของการขีดเขียนโดยตรงบนผิวหน้าหรือระนาบผิวของกระดาษนั้น แต่ภาพพิมพ์จะเห็นว่าภาพที่เกิดขึ้นเป็นภาพเสมือน และไม่ใช่วิวที่ศิลปินสร้างสรรค์ครั้งแรกโดยตรง เป็นภาพที่เกิดจากแม่พิมพ์ที่ศิลปินสร้างขึ้นครั้งแรก แล้วนำมาพิมพ์เป็นภาพทำให้เราเห็น ภาพพิมพ์เขานิยามกำหนดรูปที่พิมพ์จากแม่พิมพ์นั้นๆ ด้วย เพื่อป้องกันมิให้มีจำนวนมากจนกลายเป็นภาพไร้ค่าหรือแม้แต่ภาพจำลอง (Reproduction) จากผลงานเด่นๆ ของศิลปินซึ่งได้รับการยกย่องนั้น เขาก็นิยามกำหนดจำนวนรูปจำลองเหล่านั้นด้วย

จากคำอธิบายของอารี สุทธิพันธุ์ ช่วยให้เข้าใจติกาการลงนามเพื่อการยอมรับในผลงานของศิลปินที่สร้างสรรค์ชิ้นมานั้นทุกๆ ภาพด้วยดินสอดำ เพื่อเป็นเครื่องหมายยืนยันว่าเป็นภาพต้นแบบซึ่งผ่านกระบวนการทำงาน หรืออยู่ในการควบคุมดูแลของศิลปินผู้สร้างทุกขั้นตอน การลงนามนี้จะเขียนไว้ที่ด้านล่างนอกกรอบของภาพตัวอย่าง เช่น 1/5 ก็หมายความว่า เป็นภาพที่ 1 ในจำนวนที่พิมพ์ทั้งหมด 5 ภาพ เป็นต้น และจะปรากฏการบอกเทคนิคที่ใช้สร้างผลงาน ชื่อเรื่อง ผลงาน วันเดือนปี ที่ผลิตสำเร็จ หรือวันที่ศิลปินอนุมัติ ตลอดจนชื่อศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานนั้นๆ

การทำเครื่องหมายในผลงานศิลปะภาพพิมพ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการซื้อขายการสะสมภาพ และมีความเกี่ยวเนื่องกับผู้สร้าง กล่าวคือ ก่อนที่ศิลปินจะกำหนด

เลขที่ภาพพิมพ์นั้น เขาจะทดลองแก้ไขแบบพิมพ์จนเป็นที่พอใจ และเนื่องจากการออกแบบและมีการปรับแก้ไขหลายครั้ง ศิลปินจึงมักจะเขียนไว้ได้ภาพว่า A.P. (ย่อมาจาก Artist's Proof หมายถึง การพิมพ์ทดลองของศิลปิน) เมื่อแน่ใจว่าสีและส่วนรายละเอียด ความคมชัดของภาพเหมาะสมมีการจัดภาพดีแล้ว เขาจึงจะใส่เลขที่ 1, 2, 3 ตามลำดับ และถ้ามีการซื้อขายภาพพิมพ์นั้น ภาพพิมพ์ภาพแรกๆ จะมีราคาสูงกว่าภาพที่พิมพ์ครั้งหลังๆ เพราะการพิมพ์ครั้งหลังๆ นั้น คุณค่าตลอดจนความคมชัดของแบบแม่พิมพ์ และลดทอนความชัดเจนอื่นๆ จะลดลงกว่ารูปแรกๆ จึงทำให้ราคาตกต่ำลงเป็นธรรมดา

วิธีการสร้างงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียวนั้น ผู้ศึกษาเกี่ยวกับวิชาศิลปะภาพพิมพ์อาจได้รับการฝึกฝนแนะนำมาจากครูผู้สอนบ้าง แต่เทคนิคจากวิธีการนี้ยังไม่มีสถาบันการศึกษาใดในประเทศไทยให้การยอมรับ เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาทำวิจัยภาคปริญญานิพนธ์ หรืออาจจะมีศิลปินได้สร้างผลงานไว้บ้าง แต่ยังไม่ปรากฏเป็นที่นิยมหรือมีการค้นคว้าไว้อย่างจริงจังอย่างหลากหลายวิธี และยังไม่ปรากฏการจดบันทึกหรือเผยแพร่วิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาและรับประโยชน์จากเทคนิคนี้

จากปรากฏการณ์ที่ไม่มีการยอมรับ หรือยินยอมยอมรับผลงานภาพพิมพ์ครั้งเดียวเข้าร่วมประกวดแข่งขันผลงานศิลปะในระดับชาติ และระดับสากลดังกล่าวมานั้น จึงเห็นควรที่จะศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพองค์ประกอบศิลป์ จากกระบวนการเทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียว เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์เกิดการยอมรับในวงการศิลปะ และเกิดองค์ความรู้ใหม่ตลอดจนเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนด้านศิลปะ

การวิจัยเพื่อศึกษา ทดลองปฏิบัติ และพัฒนาในเรื่องกลวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยการใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น สำหรับในประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีการค้นคว้าและมีการจัดบันทึกข้อมูลอย่างจริงจังมาก่อน ซึ่งเทคนิค วิธีการ ขั้นตอนสร้างผลงานนั้นมีอยู่หลายวิธี และมีกระบวนการปฏิบัติงานง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้เบื้องต้นเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากเทคนิคภาพพิมพ์ หรือเพื่อนำไปเป็นแนวทางสร้างสรรค์เทคนิควิธีการอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบหลักการจัดภาพและสร้างผลงานภาพองค์ประกอบศิลป์ตามหลักการทัศนศิลป์ ด้วยสีหมึกพิมพ์และสีน้ำมันจากเทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น เช่น การระบายสีแล้วพิมพ์การสร้างสรรค์ภาพด้วยลูกกลิ้งการพิมพ์จากเศษวัสดุ การพิมพ์จากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านของไทย การพิมพ์จากวัตถุสำเร็จรูป เป็นต้น
2. เพื่อทดลองพิมพ์ภาพลงบนกระดาษชนิดต่างๆ ที่มีคุณภาพดีที่เหมาะสมกับงานภาพพิมพ์ พิมพ์บนกระดาษสาและพิมพ์บนผ้าใบ (Canvas) แล้วจึงผลงานบนกรอบไม้
3. เพื่อแสวงหาแนวทางการสร้างผลงาน และเพิ่มมูลค่าให้กับงานศิลปะเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งของที่ระลึก และให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

---

1. ศึกษาหลักเกณฑ์ และหลักการจัดภาพองค์ประกอบศิลป์ตามหลักการทัศนศิลป์
2. ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียวจากกลุ่มข้อมูลตัวอย่างของศิลปินต่างประเทศ กลุ่มข้อมูลที่มีอยู่ในประเทศไทย จากเอกสาร ตำราสื่อสิ่งพิมพ์ การสัมภาษณ์ผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ผู้เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม
3. พัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น จากวิธีการที่หลากหลาย พัฒนาขยายผลโดยใช้รูปแบบศิลปะไทย และอิทธิพลศิลปะขอม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

- 1.1 การสร้างแบบสอบถามเพื่อให้บุคลากรในสถาบันศึกษาสายศิลปกรรม คณาจารย์ และนักศึกษา ตอบแบบสอบถาม
- 1.2 การจัดเก็บรวบรวมแบบสอบถาม สรุป และประเมินผลแบบสอบถาม

2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มภาพผลงานตัวอย่าง

2.1 เก็บรวบรวมภาพข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของศิลปินในยุโรป ซึ่งสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียว จนเป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงในยุคฟื้นฟูของอิตาลี ยุคศิลปะสมัยใหม่ และกลุ่มภาพข้อมูลตัวอย่างพร้อมทั้งรายชื่อภาพที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งในเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ จากนั้นนำมาพิจารณาจัดหมวดหมู่แบ่งกลุ่มตามเทคนิควิธีการที่ใช้สร้างงาน

2.2 คัดเลือกกลุ่มภาพข้อมูลตัวอย่างในแต่ละเทคนิคให้เหลือเทคนิคละ 10 ภาพ (ยกเว้นกลุ่มที่มีข้อมูลจำกัด) เพื่อพิจารณาคัดเลือกนำไปวิเคราะห์

2.3 คัดเลือกภาพให้เหลือเทคนิคละ 3 ภาพ โดยใช้หลักเกณฑ์หลักการจัดภาพองค์ประกอบศิลป์และที่มีความโดดเด่น เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูล การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลของการศึกษา และการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียวโดยใช้แผ่นพลาสติกรองรับ ดังนี้

1. ผลจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม มีดังนี้

แบบสอบถามเพื่อประกอบการทำงานวิจัย เรื่อง ภาพองค์ประกอบศิลป์: กรณีศึกษาเทคนิคการสร้างงานภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 158 คน แบ่งคำถามเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านประสบการณ์ ทักษะ (ความคิดเห็น) ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. ผลจากการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน มีดังนี้

ผลงานที่พัฒนาสร้างสรรค์ของผู้วิจัย มีทั้งหมด 90 ภาพ แบ่งเป็นผลงานที่พิมพ์ลงบนกระดาษชนิดต่างๆ เช่น กระดาษ 100 ปอนด์ กระดาษปอนด์ กระดาษสา มีจำนวน 75 ภาพ และที่พิมพ์ลงบน ผ้าใบ ผ้าดิบ ผ้าปกคอเสื้อลงแบ่ง มีจำนวน 15 ภาพ

วิธีการใช้แผ่นพลาสติก เพื่อรองพื้นในการสร้างงานภาพพิมพ์ครั้งเดียว มีดังนี้

1. ใช้เป็นแผ่นรองรับเพื่อจัดวางวัตถุต้นแบบแล้วนำไปพิมพ์ วิธีนี้จะได้ภาพซึ่งมีพื้นหลังเป็นสีขาวหรือเป็นสีพื้นเดิมของกระดาษ
2. ใช้กลิ้งเป็นสีพื้นให้มีสีสันต่างๆ เพื่อจัดวางวัตถุต้นแบบแล้วนำไปพิมพ์
3. ใช้กลิ้งเป็นสีพื้นให้มีสีสันต่างๆ ผสมติดน้ำมันให้เป็นเม็ดเล็กๆ กระทำได้ ดังนี้
  - 3.1 กลิ้งสีและติดน้ำมัน โดยวางแผ่นพลาสติกขนานกับพื้นระนาบ
  - 3.2 กลิ้งสีและติดน้ำมัน โดยวางแผ่นพลาสติกเป็นมุมเฉียงและวางตั้งฉากกับพื้น

4. การกลึงสี่พื้นแบบผสมผสานเพื่อจัดวางวัตถุต้นแบบ แบ่งได้ดังนี้

4.1 กลึงสี่พื้นหนาและตีดน้ำมัน จัดวางรูปวัตถุแล้วนำไปพิมพ์

4.2 กลึงสี่พื้นบางและตีดน้ำมัน จัดวางรูปวัตถุแล้วนำไปพิมพ์

4.3 กลึงสี่พื้นแบบผสมประสานและตีดน้ำมัน จัดวางรูปวัตถุแล้วนำไปพิมพ์

4.4 หลังจากพิมพ์ภาพแล้ว จะตีดน้ำมันหรือจัดวางรูปวัตถุเพิ่มแล้วพิมพ์อีกครั้งก็ได้

4.5 ตีดน้ำมันบนแผ่นพลาสติกแล้วกลึงสี่ ตีดน้ำมันเพิ่ม จัดวางรูปวัตถุแล้วพิมพ์

4.6 กลึงสี่พื้นและชุบขัดด้วยแปรงลวดผสมตีดน้ำมัน จัดวางรูปวัตถุแล้วพิมพ์

เทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียวที่นำมาพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่

1. การพิมพ์วัสดุ แบ่งตามประเภทวัสดุที่นำมาใช้พิมพ์ ได้แก่

1.1 วัสดุจากธรรมชาติ ได้แก่ ใบไม้ ดอกไม้ ใบไม้ ใบบัว และดอกบัว ฯลฯ

1.2 วัสดุผลิตภัณฑ์สิ่งของ ได้แก่ ถุงมือ ถุงพลาสติก กระดาษ ผลิตภัณฑ์จักสาน ผ้า ผ้าลายนูน กระดาษรองขนมเค้ก พลาสติกลายนูนบู๊ต๊ะ ขดเส้นเชือก ฯลฯ

2. การพิมพ์ต้นแบบวัตถุสำเร็จรูป ได้แก่ ต้นแบบฉลุหนังเทียมลวดลายไทย ภาพในวรรณคดีรามเกียรติ์ และต้นแบบตัดฉลุกระดาษการ์ดรูปแบบอิทธิพลศิลปะไทยและศิลปะขอม

การใช้ลูกกลิ้งกลิ้งสีไล่ค่าน้ำหนัก

ภาพที่ 1- 2 แสดงการกลิ้งสีไล่ค่าน้ำหนัก
สีด้วยลูกกลิ้ง

วิธีใช้แผ่นพลาสติกการกลิ้งสีพื้น การเตรียมสีพื้นบนแผ่นพลาสติก

ภาพที่ 3 กลิ้งสีบนแผ่นพลาสติกผสมดีดน้ำมัน

ภาพที่ 4 นำแม่พิมพ์ที่กลิ้งสีมาวาง

ภาพที่ 5 - 6 นำแบบแม่พิมพ์ที่กลิ้งสีน้ำมันวางบนแผ่นพลาสติกที่กลิ้งสีผสมติดน้ำมัน แล้วนำไปพิมพ์

ภาพที่ 7 การกลิ้งสีพื้นบนแผ่นพลาสติกผสมติดน้ำมัน

ภาพที่ 8 นำแบบแม่พิมพ์ที่กลิ้งสีน้ำมันวางบนแผ่นพลาสติกที่เตรียมสีพื้น แล้วนำไปพิมพ์

วัสดุธรรมชาติ วัสดุสิ่งของที่มีลายนูนที่สามารถนำมาทาสีแล้วพิมพ์ได้

ภาพที่ 9 วัสดุธรรมชาติที่สามารถนำมาพิมพ์ได้ ได้แก่ ใบบัว ใบไม้ ต้นหญ้า ต้นกก

ภาพที่ 10 วัสดุสิ่งของที่สามารถนำมาพิมพ์ได้ ได้แก่ ผ้าลายลูกไม้ หมวกจักสาน ถุงมือ เสื้อฮวด เสื้อ

ลวดลายศิลปะไทย และศิลปะขอม ที่นำมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 11 ภาพต้นแบบลวดลายจากวัสดุสารเคมีลวดลายศิลปะไทย (ภาพตัวพระ ตัวนาง และเหล่าวิทยาธร)

ภาพที่ 12 ภาพต้นแบบตัดฉลุกระดาษการดลวดลายศิลปะไทย (พระราม
กับทศกัณฐ์ที่กำลังต่อสู้กัน)

ภาพที่ 13 ภาพต้นแบบตัดฉลุกระดาษการดลวดลายศิลปะไทย (กินนร กินรี และหงส์)

ภาพที่ 14 ภาพต้นแบบตัดฉลุกระดาด ภาพที่ 15 ภาพต้นแบบตัด ภาพที่ 16 ภาพต้นแบบตัด
การดลวดลายศิลปะไทย (บัว ช้าง และ ฉลุกระดาดการ์ตูนนางอัปสร ภาพฉลุกระดาดการ์ตูนนางอัปสร
นาคสามเศียร) ศิลปะขอมแบบที่ 1 ศิลปะขอม แบบที่ 3

สรุปผลการดำเนินการวิจัย

จากการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน ภาพองค์ประกอบศิลป์: กรณีศึกษาเทคนิคการสร้างงานภาพพิมพ์ครั้งเดียวโดยใช้แผ่นพลาสติกกรองพื้น ผู้วิจัยได้พัฒนาเพื่อให้เป็นแนวทางและเป็นภาพต้นแบบในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทงานทัศนศิลป์ เพื่อจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยว หรือตามแหล่งโบราณสถานในภูมิภาคต่างๆ ภายในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ครั้งเดียวที่สามารถพิมพ์ภาพได้มากกว่าหนึ่ง ภาพจากต้นแบบแม่พิมพ์เดียวกัน ได้แก่ เทคนิคดังต่อไปนี้

1. การพิมพ์วัสดุซึ่งแบ่งตามประเภทวัสดุที่นำมาเลือกใช้สร้างงาน ได้แก่ การพิมพ์วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ ใบไผ่ ใบบัว ดอกบัว เป็นต้น และการพิมพ์วัสดุผลิตภัณฑ์สิ่งของ เช่น ถังมือ ถังพลาสติก กระดาษ ผลิตภัณฑ์จักสาน ผ้าลายนูน กระดาษรองขนมเค้ก พลาสติกลายนูนบูโตะ ขดเส้นเชือก เป็นต้น

2. การพิมพ์ลวดลายต้นแบบวัตถุสำเร็จรูป ได้แก่ ภาพต้นแบบฉลุหนังเทียม ภาพในวรรณคดีรามเกียรติ์ ภาพต้นแบบตัดฉลุกระดาษการ์ดแข็ง ลวดลายรูปแบบอิทธิพลศิลปะไทยและศิลปะขอม

ผลงานที่พิมพ์จะมี 2 ลักษณะ คือ พิมพ์บนพื้นผิวที่ว่าง และพิมพ์บนพื้นผิวกระดาษที่เป็นสี ซึ่งสร้างได้ 2 วิธี คือ การสร้างพื้นผิวสีด้วยการติดสี สลักสี การทาบซับสี ด้วยสีกาแพนกระดาษที่ใช้พิมพ์ และการสร้างพื้นผิวสีด้วยสีหมึกพิมพ์บนแผ่นพลาสติกที่ใช้รองเพื่อจัดวางรูปวัตถุที่จะพิมพ์

วัสดุที่ใช้พิมพ์ภาพมีทั้งกระดาษและผ้า กระดาษที่ใช้พิมพ์จะดูดซับสีได้ดีกว่าผ้า และการพิมพ์ลงบนผ้าที่ระบายสีพื้นไว้ก่อนแล้วนั้น จะดูดซับสีได้ดีกว่าการพิมพ์บนผ้าที่ไม่ได้ระบายสีพื้นหรือลงสีพื้น

ผลงานที่พัฒนาสรรสร้างสรรค์

ภาพที่ 17 ผลงานที่ 8 “ทิวทัศน์” ภาพที่ 18 ผลงานที่ 12 ชื่อ “บัว” ขนาด 42.5x62.5 ซม. ภาพที่ 19 ผลงานที่ 14 ชื่อ “บัว 4” ภาพพิมพ์วีลัดธรรมชาติ ขนาด 42.5x62.5 ซม.

ภาพที่ 20 ผลงานที่ 24 “Portrait 3” ขนาด 49.5x54 ซม.

ภาพที่ 21 ผลงานที่ 29 ชื่อ “Women 1” ขนาด 42.5x62.5 ซม.

ภาพที่ 22 ผลงานที่ 36 “ต๋อฮู้”
ขนาด 42.5x63 ซม.

ภาพที่ 23 ผลงานที่ 61
“พระราม-นางสีดา 6” ภาพ
พิมพ์วัดอุล้าเรีจรูป ขนาด
42.6x63 ซม.

ภาพที่ 24 ผลงานที่ 40 “ช้าง
ไทย 2” ภาพพิมพ์ตัดฉลุ
กระดาษ ขนาด 39x53.5 ซม.

ภาพที่ 25 ผลงานที่ 69
“นางอัปสร 5” ภาพพิมพ์ตัดฉลุ
กระดาษ ขนาด 64x93 ซม.

ภาพที่ 26 ผลงานที่ 69
“นางอัปสร 5” ภาพพิมพ์ตัด
ฉลุกระดาษ ขนาด 64x93 ซม.

ภาพที่ 27 ผลงานภาพที่ 82
“นางอัปสร 15” ขนาด 62x91
ซม.

ภาพที่ 28 ผลงานที่ 81 “นางอัปสร 14” ภาพพิมพ์ตัดฉลุกระดาษขนาด 92x135 ซม.

ภาพที่ 29 ผลงานที่ 74 “นารายณ์บรรทมสินธุ์ 2” ภาพพิมพ์ตัดฉลุกระดาษ, ขนาด 50x71 ซม.

ข้อเสนอแนะ

1. วิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ครั้งเดียว โดยใช้แผ่นพลาสติกรองพื้นนี้ คาดว่าจะสามารถนำไปขยายเป็นโครงการฝึกอบรมให้กับครูผู้สอนศิลปะ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้มากขึ้น เพราะเป็นเทคนิควิธีการที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และสามารถใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาศิลปะและสุนทรียะได้

2. ผลและวิธีการสร้างงานที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปฝึกสอน หรือจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับนักเรียนระดับประถมถึงระดับมัธยมศึกษา หรือกลุ่มชุมชนชาวบ้าน ที่มีภูมิปัญญาอาศัยอยู่ใกล้แหล่งโบราณสถานต่างๆ เพื่อผลิตเป็นผลงานทัศนศิลป์จำหน่าย โดยศึกษาและใช้ข้อมูลรูปแบบศิลปะที่มีอยู่ในชุมชนหรือภูมิภาคนั้นๆ

3. รูปแบบ สัญลักษณ์ และอิทธิพลศิลปะ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ที่ปรากฏอยู่ทั่วไป ทั้ง 4 ภาคของประเทศไทยนั้น สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาตามวิธีการวิจัยนี้ได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย หรือใช้เทคนิควิธีการสร้างงานศิลปะด้วยวิธีการอื่นๆ ที่สามารถผลิตผลงานได้จำนวนมาก และให้ความละเอียดคมชัดสวยงามมากกว่านี้ จะสามารถสร้างความน่าสนใจได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ชลูด นิ่มเสมอ. 2531. *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ. 2540. *องค์ประกอบศิลป์* 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า.

ประพันธ์ ศรีสุตา. (ม.ป.ป.). *รากฐานจิตรกรรม*. เอกสารประกอบการสอนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2539. *โลกศิลปะ*. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี.

วิรุณ ตั้งเจริญ. 2536. *ทัศนศิลป์*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.

_____. 2539. *ทัศนศิลป์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี,

สงวน รอดบุญ. 2533. *ศิลปะกับมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อัศนีย์ ชูอรุณ. 2524. *ความเข้าใจศิลปะภาพพิมพ์*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.

อารี สุทธิพันธุ์. 2535. *ศิลปนิยม*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.
